

Роля тэксту ў вывучэнні мовы як замежнай

Сучасныя даследаванні па лінгвістыцы, краязнаўству, культуралогіі, лінгвадыдактыцы разглядаюць мову і культуру ў кантэксце "дыялогу культур", адпаведна выкладанне і вывучэнне мовы як замежнай звязваецца з неабходнасцю вывучэння і апісання карціны свету носбітаў мовы, іх культуры, нацыянальнага характару, менталітэту. У сувязі з гэтым адзначаецца новы падыход у арганізацыі вучэбнага працэсу і вучэбнага матэрыялу з улікам культуралагічнага аспекту ў навучанні мовы як замежнай. Найбольш істотным у гэтым навучанні з'яўляецца лінгвакультуралагічны падыход, які дапамагае ў выяўленні і апісанні культуралагічных ведаў, уключае культуру як аб'ект навучання, садзейнічае развіццю ў замежных студэнтаў лінгвістычнай, культуралагічнай і камунікатыўнай кампетэнцый.

Таму задачы навучання ўключаюць развіццё моўнай, маўленчай і культурнай кампетэнцый, гэта значыць авалоданне сістэмай мовы як замежнай у мэтах штодзённага і навуковага¹ сродку зносін. Такім чынам, культуралагічная кампетэнцыя, якая ўключае штодзённую, навуковую і агульнакультурную сферу зносін, з'яўляецца асновай у вывучэнні мовы як замежнай.

Вядома, што камунікатыўны падыход у вывучэнні мовы засноўваецца на сучасным разуменні мовы як інтэгральнай цэласнасці. Сёння навучанне мове не можа быць адасоблена ад сацыяльна-культурнага кантэксту, у якім яна выкарыстоўваецца. Значыць, веданне кантэксту не менш важнае, чым веданне мовы. Таму мэта навучання — гэта не толькі авалоданне мовай як сродкам вусных і пісьмовых зносін, але і мовай як сродкам далучэння да іншай культуры.

Тэкст як асноўная адзінка камунікацыі, у якім разгортваецца цэласная канкрэтная камунікацыя, з'яўляецца экспліцытнай формай думкі і ўяўляецца

тым неабходным, які дае магчымасць фарміраваць навыкі ва ўсіх відах маўленчай дзейнасці. Такі падыход да тэксту адпавядае прагматычнай арыентацыі сучаснага навучання, садзейнічае стварэнню вучэбнай мадэлі рэальнай камунікацыі і фарміраванню камунікатыўнай кампетэнцыі. Пры вызначэнні спецыфікі працэсу ўспрымання зместу тэксту неабходна зыходзіць не толькі з лінгвістычнай структуры твора, а, найперш, са спецыфікі адносін паміж суб'ектам і аб'ектам пры тэкстаспараджэнні і, як адзначае Ю.М. Лотман, са структуры перадаваемага зместу, яго структурнай арганізацыі². Работа з тэкстам пачынаецца з яго аналізу як узору і праз складаную сістэму заданняў і практыкаванняў завяршаецца фарміраваннем уменняў і навыкаў самастойнага канструявання тэксту аналагічнай структуры. Таму для фарміравання навыкаў тэкстаспараджэння неабходна ўменне структурна-сэнсавага аналізу тэксту, аналізу кампазіцыі кожнай сэнсавай часткі, моўных сродкаў іх афармлення, самастойнага канструявання тэкстаў і г.д. Думаецца, навучальны працэс мэтазгодна пачынаюць з вывучэння вузкаспецыяльных арыгінальных тэкстаў з высокай інфарматыўнасцю і мінімальнай ступенню метафарычнасці. Пасля чаго неабходна паступова пераходзіць да тэкстаў з больш высокай ступенню метафарызацыі, пры гэтым павялічваючы і іх аб'ём. Гэта абумоўлена тым, што з прагматычнага пункту погляду найбольш важнымі з'яўляюцца не канкрэтныя стратэгіі і формы навучання мове, а падбор навучальнага матэрыялу такім чынам, каб навучэнцы паслядоўна засвойвалі спачатку простыя з моўнага пункту погляду (ідыяматычна абмежаваныя) спосабы выкладання і найбольш эканомныя сродкі перадачы зместу тэкстаў, затым больш паўнацэнныя ў ідыяматычным плане стылістычна нейтральныя сродкі афармлення думкі і толькі пасля гэтага стылістычна маркіраваныя спосабы выкладання³.

Такі падыход у навучанні мовы як замежнай грунтуецца на магчымасці выкарыстання роднай мовы ў якасці сродку семантызацыі, прычым, вызначальным з'яўляецца не завучванне лексікі і граматыкі, а рэалізацыя

запатрабаваньняў навучэнцаў, ажыццяўленне імі іх уласных камунікатыўных задач. У сувязі з гэтым вельмі важнай з'яўляецца "праблема матывацыі навучання. Матывацыя, цікавасць, жаданне, эмацыянальна афарбаваныя адносіны паміж партнёрамі зносін — вось што вылучаецца сёння педагогамі, метадыстамі, лінгвістамі ўсяго свету як неабходная перадумова і ўмова паспяховага авалодання мовай"⁴.

Літаратура

1. Цікавасць да навуковага маўлення павышаецца ў апошні час патрабаваннямі прыкладнога характару, у прыватнасці, у сувязі з праблемамі павышэння якасці навучання мове... (Прохорова С.М. Роль и место текста по специальности в обучении студентов русскому языку. — Сб-к статей по методике преподавания русского языка в вузах союзных республик. — Вып. 7, М., 1989 г.)
2. Лотман Ю.М. О разграничении лингвистического и литературоведческого понятия структуры. — Вопросы языкознания, № 3, 1963 г.
3. Комарова А.И. Язык для специальных целей: содержание понятия. — Весник МУ. Серия 19, № 1, 1998 г.
4. Китайгородская Г.А. Новые подходы к обучению иностранным языкам. — Весник МУ. Серия 19, № 1, 1998 г.